

N:o 39.

Af herr **Carlborg**, ang. upphäfvande af de i 10 kap. Handelsbalken förekommande stadganden om borgen.

De från romerska rätten i den nyare tidens lagstiftning införda stadganden om borgen för annans gäld, hafva, med den utsträckning borgenssystemet i vårt land antagit, tyvärr allt för ofta åstadkommit bekymmersamma rubbningar i affärslifvet icke blott för den enskilde, utan till och med för hela trakter, hvars invånare genom ömsesidiga borgensförbindelser sökt uppehålla en sjunkande kredit. Utom de beklagansvärda olyckor i ekonomiskt hänseende, som härigenom drabbat hela familjer, hvilka genom familjefadrens hjälpsamhet eller eftergifvenhet för enträgna borgenssökande mången gång bringats till tiggarslafven, har borgenssystemet äfven bidragit till åstadkommandet af mindre välbetänkta affärsföretag och att förskaffa den late och njutningslystne penningar, hvaraf han utan tillvaron af detta system mången gång icke skulle hafva kommit i besittning. Att borgenssystemet icke är utan skuld till det ekonomiska betryck, hvarunder vårt fädernesland de senare åren suckat, tror jag är en af alla erkänd sanning, hvarför äfven vid flera föregående riksdagar förslag framkommit åsyftande inskränkning i borgenssystemet, eller förändring i derom gällande lagstiftning. Dessa förslag hafva hittills icke vunnit Riksdagens bifall, bland annat på den grund, att äfven om borgenssystemet blefve genom lag inskränkt eller borttaget, skulle de öfverklagade olägenheterna deraf ändå kvarstå, emedan den som icke undandroge sig borgensförbindelser, skulle säkerligen icke heller undandraga sig att påskrifva vaxlar och teckna sig som gäldenär å förbindelser, som utfärdades utan annat ändamål än att användas som hypotek för penningelån i stället för borgen.

Att dessa utvägar skulle komma att fortfarande anlitas af personer, som på sitt eget namn icke åtnjuta kredit, blifver nog en sanning, men jag kan icke finna att detta förhållande bör utgöra hinder för den lagstiftande magten att afskaffa användandet af *ett* utaf de sätt, som bidraga till ett osundt kreditsystem. Föröfrigt anser jag dessa här ofvan omnämnda utvägar att anlita sina vänner för uppehållandet af en vacklande kredit mycket mindre farliga än borgenssystemet. En vexels förfallotid inträffar vanligen endast några månader efter dess utställande, hvaraf följer, att den, som påtecknar en vaxel, har lättare att beräkna den risk han ikläder sig, än den, som ingår en i flera år gällande borgen; och hvad åter angår ömsesidigt utbyte af förbindelser för att användas till hypotek, så skulle väl knappast kunna ifrågakomma att en fullkomligt medellös eller i affärsväg eljest föga väl anskrifven person, hvilken dock genom en talande tunga möjligen kan lyckas aflocka en vederhäftig person dennes borgen, skulle i utbyte mot sin egen värdelösa förbindelse erhålla samma persons revers för att derpå låna penningar. Det är till och med icke utan exempel, att personer af ren fåfänga och för att blifva omtalade såsom framstående välgörare, utan betänkande teckna borgen snart sagdt för hvem som helst, men att stå som gäldenär på egna reverser är icke lockande för fåfängan.

Med den som sålunda ruinerar sig kan man för hans egen person visserligen icke hafva någon medömkan, men så mycket mera med den familj, som kan vara beroende af ett sådant lättsinne.

Härjemte har såsom skäl för bibehållande af borgenssystemet blifvit anfördt att detsamma visat sig vara ett verksamt och godt hjälpmedel till ett normalt ekonomiskt lif. Äfven om så vore förhållandet, hvilket dock icke är bevisadt, håller jag för min del före, att den som genom nu lagstadgade och derigenom nödtvungna användandet af borgen vunnit ekonomiskt oberoende, skulle hafva förskaffat sig en ekonomiskt oberoende ställning äfven om borgensinstitutionen icke funnits i vår lag. Är han en välvilligt anlagd natur, som icke med den giriges passion fäst sig vid de skatter han sålunda förvärfvat, anser han nära nog som sin pligt att i sin ordning icke undandraga sig att någon gång gå i borgen och har han då icke samma tur eller urskiljning vid valet af föremål för sin hjälpsamhet som hans egna borgensmän haft, så får han nog erfara att hans ekonomiska ställning utvecklat sig mera normalt om borgensinstitutionen icke funnits till.

Jag behöfver icke erinra, att det är en himmelsvid skilnad mellan borgensförbindelser och utfärdandet af reverser och vaxlar. Genom de begge senare åtgärderna afhänder jag mig faktiskt i samma ögonblick jag utfärdar vaxeln eller reversen enahanda belopp som deri förskrifvits, och

äfvén om valuta motsvarande detta belopp icke erhållits, så lärer lika litet genom lagstiftning kunna förekommas, att en myndig person sålunda ådrager sig skulder som att han på annat sätt afhänder sig egendom. Helt annorlunda är förhållandet med borgensförbindelser, hvilka ju alltid eller åtminstone nästan alltid ingås under förutsättning att de icke skola föranleda borgensmannen ekonomisk förlust. Då nu härtill kommer att det ligger något för de flesta människors rättkänsla kränkande deri, att man på grund af lag skall kunna åläggas betala en annans gäld och måhända bringas till ekonomisk ruin på grund af ett aftal som tydligen utvisar, att den betalande af hvad som betalas ingen nytta eller fördel haft, samt jag anser att tidsförhållandena för det närvarande icke äro sådana, att lagen bör gifva sin helgd åt aftal af sådan beskaffenhet, äfvén om vinglaren kan, genom andra här ofvan omnämnda utvägar, locka en eller annan i betalningsskyldighet för hans skulder, så kan jag icke annat än på det högsta önska, att hvad i våra lagar och författningar nu stadgas om borgen måtte upphävas eller åtminstone i hög grad modifieras. Då nu gällande lag stiftades voro våra kredit-förhållanden annorlunda än nu och borgensinstitutionen hade då mycket som talade för dess berättigande. Den som genom arbete och sparsamhet då förvärfvat kapital, hade nästan ingen annan utväg att göra detsamma fruktbarande, än att utlåna detsamma till enskild person, och då var det helt naturligt att lagstiftaren genom borgensinstitutionen sökte skydda det sålunda samlade kapitalet, ehuru det, enligt min uppfattning, då som nu var en för rättskänslan kränkande våldsåtgärd, att den hjälpsamme borgensmannen mot sitt bestridande kunde tvingas att betala sin sista skärf till den måhända förmögne långgifvaren. I våra tider hafva förhållandena ändrat sig derhän att snart sagdt i hvarje stad och socken finnas bankinrättningar, som drifva penningarörelsen med vinst och der den idoge jemväl kan, om han vill, insätta sina besparingar. Då nu är ett obestridligt faktum att nästan alla lånesökande vända sig till bankerna, kan jag icke finna något skäl att dessa inrättningar, som vanligen gå med god förtjenst, skola skyddas mot förlusten på bekostnad af den som af hjälpsamhet eller bristande motståndskraft för enträgen öfvertalning gått i borgen.

Tyvär har borgensinstitutionen i vår lagstiftning vunnit ett sådant insteg, att de fall äro snart sagdt oräkneliga, der borgen är föreskrifven, och jag inser allt för väl de stora svårigheter, som äro förknippade med borttagandet af hela denna institution, men då jag anser den åsigten, att institutionen är oundgänglig för affärlifvet, vara en fördom, som i likhet med många andra stadganden i 1734 års lag bör gifva vika för en tidsenligare lagstiftning, vågar jag härmed vördsamt yrka att Riksdagen för sin del måtte besluta,

att hvad som i 10 kap. handelsbalken stadgas angående borgen skall upphöra att vara gällande, samt att, i följd häraf, den som ingått borgen för annans gäld icke är pliktig sådan borgen infria, för så vidt i särskilda lagar och författningar icke annorlunda föreskrifves.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 26 januari 1889.

F. D. Carlborg.